

küsimust, millist rolli mängivad lisaks tavameeltele tervendaja isiklik vaist, traditsioon ja elukogemus.

Kokkuvõttes moodustasid nii Eesti kui ka välismaiste spetsialistide ja doktorantide ettekanded oma pilguheitudega erinevatesse kultuuridesse ja ajastutesse mitmetahulise terviku ja tekitasid osalejate hulgas aktiivset arutelu. Tõdeti, et meelte temaatika uurimine ei kaota kultuuris tõenäoliselt kunagi aktuaalsust ning jätkuvad arengud virtuaalreaalsuse valdkonnas lisavad ainult uusi uurimisinüansse. Ürituse toimumist rahastas Euroopa Liidu Regionaalarengu Fond (Eesti Kirjandusmuuseumi ASTRA projekt EKMDHUM) ja see oli seotud ka Eesti-uuringute Tippkeskusega. Tegemist oli viimase üritusega nimetatud projekti raames ning seegi kord täideti edukalt eesmärk luua teadlasi ja doktorante kaasates teadusharude-üleseid dialooge ühe ühiskonnas olulist kõlapinda omava teemaga.

Reet Hiimäe

Väliseesti koolipärimuse kogumise aktsiooni algsed kokkuvõtted

Väliseesti Muuseum (VEMU) Torontos ja Eesti Kirjandusmuuseum Tartus korraldasid 2021. aastal koolipärimuse kogumisvõistluse Kanada eestlastele. Kaastöid oodati nii tänastelt õpilastelt kui ka varem koolis õppinud ja/või töötanud inimestelt. Kogumisaktsioon pühendati 2020. aastal meie seast lahkunud Toronto Eesti Seltsi Täienduskooli kauaaegse juhi Edgar Marteni (17.05.1920–5.10.2020) mälestusele.

Projekti raames koguti folkloori viie suurema allteema kohta: 1) naljad ja anekdootid; 2) hirmud, uskumused, ennustamine; 3) tähtpäevad ja peod; 4) vaba aeg ja sõbrad; 5) mängud. Laekus ka erinevaid materjale, mis jäädvustavad eestlaste koolipõlve ja hariduselu Kanadas, kirjeldavad põnevat gaidi- ja skaudiliikumist, näiteks muljetavaldavaid meenutusi Kotkajärve ja Jõekääru laagrielust.

Laste- ja noortepärimust on kogutud Eestis alates 1920. aastatest. Koolipärimust on kogutud Eestis üleriigiliselt kolmel korral, 1992, 2007 ja 2018. Varasemate kogumisaktsioonide materjali põhjal on avaldatud rohkelt uurimusi, laiale avalikkusele mõeldud populaarseid materjalikogumikke, kuid väliseesti materjali on seni leidunud minimaalselt. Kõnealune projekt oli esimene väliseestlastele suunatud suurem koolipärimuse kogumise aktsioon, mille tulemusena tekkis väärtuslik võrdlusmaterjal juba olemasolevale eesti ainesele.

Põhiliselt Torontos, aga ka Montrealis elavatel eestlastel koguti väärtuslikku intervjuumaterjali 18 inimeselt, tulemuseks üle 20 tunni videosalvestusi, mis on edasise teadustöö hõlbustamiseks kirjalikult litereeritud. Lisaks jääb aktsioonist järele

hindamatu pildimaterjal (u 100 fotot), kirjavahetus, kirjalikud isiklikud koolimälestused, eesti kooli materjalid, trükised jpm.

Toronto Eesti Seltsi Täienduskooli õpilastelt saadi kirjalikke kaastöid (6), mille eest korraldajad tänavad nii kirjutajaid kui ka õpetajat Kai Kiilaspead, kes suutis lapsi innustada oma mõtteid ja meenutusi jagama. Samuti tänavad nad T.E.S. Täienduskooli juhatajat Monika Roose-Kolgat ja lapsevanemaid, kes aitasid leida intervjuueeritavaid. Talletati ka T.E.S. Täienduskooli veebiblogi postitusi.

Kogumisaktsioon näitas vajadust läheneda kodueesti ja väliseesti kogukonnale erinevalt. Võistluse väljakuulutamise järel ilmnes peagi, et tavapärane veebiküsitluskava, mis on toonud üle-eestiliste koolipärimuse kogumisvõistlustega rikkaliku materjali, Kanadas eri põhjustel (vastava tava puudumine, võõras metoodika) ei toimi ja kogumise metoodikat tuli projekti kestel muuta. Kirjalike vastuste kogumise asemel häälestuti juulis 2021 ümber videointervjuude tegemisele, kasutades selleks Zoomi, MS Teamsi ja Skype'i veebikoosoleku keskkondi. Pööre tuli lõpuks projektile isegi kasuks, tõi väärtuslikku materjali. Intervjuude käigus oli väga hinnaline otsesuhtlus ja võimalus kasutada järgmiste vastajate leidmisel nõ lumepallimeetodit.

Paljudel Kanadas elavatel eestlastel on kogemusi erinevate väliseesti koolidega, pilt kooliõpilastest elavas mänguhoos pärineb 1952. aastast Stockholm Estonian Grammar Schoolist. Hille Viirese saadetud foto projekti "Kanada eestlaste koolipärimuse kogumisaktsioon" (2021) raames.

Toronto Eesti Seltsi Täienduskooli keskkooli lõpetamine 2008. aastal. Pildil seisavad koolijuhataja Kaire Taul Hemingway, president Toomas Hendrik Ilves, Timo Einola, Mihkel Heap, Markus Stahl, Karl Kuus, Edgar Marten, Elle Rosenberg. Esimeses reas õpetaja Kai Kiilaspea, Katariina Jaenes, Juliana Bergen, Kiira Käärid, Kati Kiilaspea, Mari Timmusk. Ene Timmuski foto.

Intervjueerimisel rakendati muuhulgas noorte abi: Kanada kooliõpilastega viisid intervjuud läbi Kanada eluoluga tuttavad kohalikud noored Kati Kiilaspea ja Kaisa Kasekamp, Eestist Pille Triin Voolaid. Intervjueeritavad jagunesid kolme eärühma: 1) praegused kooliõpilased; 2) tööealised nooremas ja keskeas Kanada koolielus osalenud endised õpilased või praegused õpetajad; 3) pensionieas endised kooliõpilased ja/või -õpetajad, kes ka praegu Kanada eestlaste koolielule kaasa elavad ja sellesse panustavad. Väärtuslikud kirjeldused ja meenutused loovad mitmekesise pildi pika perioodi vältel, alates sõjajärgse põlvkonna lapsepõlvest ja noorusest kuni tänapäeva noorte koolikultuurini välja.

Kodueestlasi liigutab ikka ja jälle hingepõhjani omamoodi ime – enam kui 70 aastat vastu pidanud Kanada eesti kogukond on endiselt elujõuline tänu tohutule sisemisele soovile jääda ükskõik kui kaugel Eestist ikka eestlaseks. Täienduskoolidel on olnud selles hindamatu roll, nagu võttis kokku üks vastajatest: “Meie kool on põhiliselt eestluse kasvulava, selle tunde hoidmise kasvulava. Teiseks on ta Eesti sõprade leidmise

kasvulava, et ikka sõbrad kogu eluks. Need kaks on tegelikult põhilised ja siis tulevad juurde eesti keel, lugemine, grammatika, kirjandite kirjutamine ja kõik muu.” Samasugust tänutunnet ilmutasid gaidluse ja skautlusega seotud inimesed.

Kogumisvõistluse ajendiks oli soov teadvustada ja fikseerida Eestis seni vähe tähelepanu saanud väliseesti pärimust ja noortekultuuri, et seda hiljem analüüsida, näiteks võrrelda kodu- ja väliseesti koolielu nii tänapäeval kui ka minevikus. Materjali põhjal on plaanis koostada laiemale huviliste ringile suunatud väljaanne ja näitus, mida eksponeeritakse nii Kanadas kui ka Eestis. Nimetatud teemasid käsitletakse kindlasti ka VEMU tulevasel püsinäitusel uues muuseumihoones.

Kogumisvõistlusele laekunud kaastöid säilitatakse kõigile eetikanõuetele vastavalt nii Eesti Kirjandusmuuseumi folkloristika osakonna teadusarhiivis EFITA kui ka VEMUs.

Kanada eestlaste koolipärimuse kogumisaktsiooni peakorraldajad olid Eesti Kirjandus-muuseumi folkloristika osakonna vanemteadur, Eesti-uuringute Tippkeskuse tegevjuht Piret Voolaid ja Toronto Väliseesti Muuseumi peaarhivaar Piret Noorhani. Projekti varases faasis aitas kaasa ka tollal VEMUs töötanud Johanna Helin. Kogumisvõistlus sai teoks tänu Eesti Teadus- ja Haridusministeeriumi keeleprogrammi (2021–2024) väliseesti arhiivinduse valdkonna projektitoetusele ja Euroopa Regionaalarengu Fondi (Eesti-uuringute Tippkeskus) toetusele.

Piret Voolaid, Piret Noorhani

Noorte kultuuriuurijate konverentsil anti välja kuus silmapaistva ettekande auhinda

19. ja 20. aprillil 2022 toimus Eesti Rahva Muuseumis traditsiooniline noorte kultuuriuurijate konverents “Noorte hääled” (https://www.erm.ee/sites/default/files/noorte_haaled_2022_kava_ja_teesid.pdf). Kahe päeva vältel pidas ettekande 18 kultuurinähtuste uurimisega tegelevat noorteadlast, tudengit ja gümnaasiumiõpilast, arutleti traditsioonilise ja digitaalse ühiskonna kultuuriliste eripärade ning kokkupuutepunktide üle.

Esimesele päevale olid koondatud ingliskeelsed ettekanded rahvusvahelistel teemadel, teine päev oli eestikeelsete ettekannete päralt.

Konverentsi eesmärk oli luua võimalus erinevate erialade ja uurimisteedade diaalogsiks ning pakkuda ühtlasi avaramat kõlapinda aktuaalsetele ja värsketele uurimisteedadele. Ettekanded hõlmasid tänapäeva uurimisvaldkondade mitmetahulist spektrit. Konverentsi plenaarettekandes keskendus Malmö Ülikooli professor Pille Pruulmann-Vengerfeldt teaduse koosloome kogemustele akadeemiliste ja mitte-akadeemiliste osapoolte vahel.